

CZU: [355.02+351.86](478)  
DOI: 10.5281/zenodo.6837259

**SECURITATEA MILITARĂ CA DEMENSIUNE A SECURITĂȚII NAȚIONALE  
A REPUBLICII MOLDOVA**

**Tatiana BUSUNCIAN**

Republica Moldova, Chișinău

Universitatea de Stat din Moldova

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații  
Internaționale

doctor în politologie, conferențiar universitar

e-mail: busuncian@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0242-8863

**Tatiana NAZARCIUC**

Republica Moldova, Chișinău

Universitatea de Stat din Moldova / Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan,  
Întemeietorul Moldovei”

Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Ministerul Afacerilor Interne

*In the context of external challenges exacerbation and incessant social crisis, continuously observed in the Republic of Moldova since the proclamation of state independence, the national security ensuring issue in the military field is of high actuality. The effectiveness and full operational capacity of the state security and defense sector constitute a vital element for sustainable development of the state and, accordingly, for growth of population welfare and socio-economic environment. In this study the authors identify that presently becomes extremely significant the concentration of state and society efforts to consolidate the military body to achieve the level at which the capacity to effectively defend the national interests of the Republic of Moldova becomes possible. Synchronizing the process of reforming defense and security sectors through institutional and conceptual approach would lead to the improvement of the military security system to prevent increasingly complex threats and perils.*

**Keywords:** *military security, national security, military structures, military, security institutions.*

Începutul secolului XXI este marcat atât de creșterea în amploare a procesului de globalizare, cât și de câteva direcții imprimare de noile caracteristici ale mediului internațional de securitate, ce se înscriu în această tendință, precum: declanșarea unui nou val de lărgire a spațiului euro-atlantic și a Uniunii Europene; asumarea de către NATO și UE a noi roluri, ce decurg și din sporirea numărului de membri; afirmarea luptei împotriva terorismului ca principal obiectiv al agendei tuturor instituțiilor și organizațiilor internaționale de securitate; extinderea zonei de acțiune a instituțiilor și organizațiilor internaționale de securitate în afara „frontierelor” lor inițiale; restrângerea capacităților militare din vechile zone de conflict, redirecționarea lor spre alte spații și desemnarea rolurilor de stabilizare și menținere a păcii altor instituții și organizații internaționale de securitate; reafirmarea rolului unor instituții și organizații de securitate aflate, până acum, pe planul doi în materie de activitate și afirmare la nivel internațional. Pe lângă urmărirea acestor procese, pe agenda relațiilor internaționale un loc principal este ocupat de problemele de securitate. Nu este vorba numai despre terorism, ci și despre sărăcie, șomaj, crimă organizată, proliferarea armelor de distrugere în masă, migrație ilegală, dezastre ecologice și competiție acerbă pentru resurse naturale. Este posibil ca, în următorii ani, multe dintre aceste probleme ce nu țin cont de granițe să se acutizeze, însoțind procesul de globalizare.

Putem afirma cu certitudine că, la începutul secolului al XXI, pericolele și amenințările la adresa securității tind să devină din ce în ce mai difuze, puțin predictibile și multidimensionale. Spre deosebire de amenințările militare tradiționale ce emană de la un adversar cunoscut, acestea nu pot fi contracarate nici prin creșterea cheltuielilor militare sau desfășurarea de trupe și nici prin închiderea granițelor. Războiul din Ucraina, acțiunile militare și informativ-subversive, precum și de diversiune, potențialul extinderii zonei de instabilitate de pe teritoriul Ucrainei au influență asupra unor elemente, grupuri cu atitudini extremiste din Republica Moldova și mențin riscul extinderii conflictului transnistrean. Provocările, riscurile și amenințările produse de războiul din Ucraina limitează accesul Republicii Moldova la mecanismele de intervenție și asigurare integrată a securității spațiului regional și internațional. Din aceste motive, a crescut nevoia de cooperare regională și internațională, multe dintre pericolele și amenințările menționate neputând fi rezolvate în cadrul tradițional al securității naționale

Doctrina militară a Republicii Moldova este determinată de politica ei externă și internă, de neutralitatea permanentă proclamată constituțional, care poartă un caracter exclusiv defensiv și are la bază priorități în domeniul politic și militar. Scopul principal al

politicii militare este asigurarea securității militare a poporului și statului, prevenirea războaielor și conflictelor armate prin mijloace de drept internațional. Securitatea militară a Republicii Moldova presupune ca forțele armate naționale să aibă o structură optimă, precum și caracteristici cantitative și calitative capabile să neutralizeze sau să prevină pericolul militar prin elementul de descurajare. Astfel, Republica Moldova modernă are nevoie de o armată care să aibă toate capacitățile de a răspunde adecvat amenințărilor moderne într-o lume în schimbare și de a garanta securitatea și integritatea teritorială a țării în orice scenariu. În condițiile creșterii provocărilor externe și ale crizei sociale cronice din societatea moldovenească de la proclamarea independenței de stat încoace, devine deosebit de actuală asigurarea securității naționale a statului într-un domeniu atât de specific cum este cel militar. Problema securității militare a Republicii Moldova este reflectată, în ultimul timp, nu numai în lucrări științifice, ci și elaborări teoretice ale autorilor autohtoni și ale celor străini.

Republica Moldova continuă să se afle într-o situație incertă în fața riscurilor și amenințărilor militare tradiționale. Totodată, este necesar să constatăm că actualitatea problemei dezbătute este determinată, în primul rând, de factori de natură obiectivă. Pericolele de bază la adresa intereselor naționale ale Republicii Moldova în domeniul militar se mențin în continuare. Ele devin dinamice, unele poartă un caracter asimetric, iar o altă parte interferează cu alte pericole, care nu sunt propriu-zis „militare”. Acest lucru demonstrează creșterea rolului organismului militar în procesul de realizare a obiectivelor de politică externă a statului, obligația lui de a apăra societatea de agresiunea externă prin orice mijloace, inclusiv prin cele militare. În plus, organismul militar rămâne în continuare garantul stabilității orânduirii de stat și a securității sociale în fața atentatelor din partea grupărilor extremiste și separatiste. În așa mod, problema asigurării securității militare a Republicii Moldova este actuală nu doar în sine, ci și în corelare cu determinarea locului și rolului ei în cadrul organismului militar.

Eficacitatea și funcționalitatea deplină a sectorului securității și apărării naționale al unui stat reprezintă un element vital al dezvoltării stabile a statului și, corespunzător, al creșterii în ascendență a bunăstării populației și mediului social-economic. În Republica Moldova, sectorul de apărare are la bază un sistem de interacțiune mixt cu pilonul principal – Armata Națională. Fundamentele conceptuale ale sectorului de apărare sunt stipulate în Legea cu privire la apărarea națională [6]. Acest document politico-juridic reglementează structura, conducerea, sistemul și modalitatea de planificare a apărării și are menirea să ghideze toți factorii de decizie cu atribuții în sectorul de securitate și apărare.

Toate aceste aspecte ale conținutului securității naționale, precum și dinamica modificărilor amenințărilor și pericolelor în acest domeniu, ar trebui reflectate adecvat în Concepția Securității Naționale [7] și Doctrina Militară a Republicii Moldova [4]. Documentele politice, cum ar fi Strategia Securității Naționale [5], Strategia Națională de Apărare [10] și Strategia Militară [5] servesc drept repere pentru Guvernul Republicii Moldova, Ministerul Apărării, autoritățile publice și instituțiile abilitate ce asigură securitatea militară prin prioritizarea aspectelor politicii de apărare și alocarea corespunzătoare a resurselor în procesul de planificare a acesteia. Într-un astfel de cadru normativ, planificarea și asigurarea securității militare ar trebui să fie procese sistemice și sincronizate. Însă, evaluând critic situația creată în sectorul de securitate și apărare pe parcursul mai multor ani, se evidențiază o problemă conceptuală care nu permite o astfel de concluzie. Din punctul de vedere al apărării intereselor naționale pentru Republica Moldova rămâne relevantă implementarea cooperării militaro-politice pe arena internațională, pe baza unor condiții reciproc avantajoase, reciproc acceptabile. În acest caz, principalele priorități sunt neutralitatea politică și menținerea stabilității politice, buna vecinătate și paritatea militaro-strategică în regiune. Astfel, forțele armate sunt destinate asigurării securității militare și îndeplinesc misiuni, cum ar fi apărarea independenței, integrității și suveranității Republicii Moldova, participarea în operații internaționale de pacificare, sprijinul autorităților civile în situații de criză.

Este de menționat și faptul că Doctrina Militară a Republicii Moldova a stabilit principii exclusiv defensive ale politicii militare și a determinat ca priorități „menținerea capacității de

apărare a statului la nivelul care asigură securitatea militară; întărirea măsurilor de încredere, extinderea colaborării militare reciproc avantajoase, etc”. Pentru a realiza aceste obiective, Doctrina a stabilit drept prioritate „crearea unui potențial militar, suficient pentru asigurarea securității militare a statului” [8].

Contextul internațional și regional de securitate și apărare actuală al Republicii Moldova presupune nevoia existenței unei armate naționale puternice, combative, pro-active, atractive, bine echipată cu tehnică modernă în dotare, cu un efectiv militar consolidat tehnic, iar prezența trupelor paramilitare în stânga Nistrului, inclusiv a contingentului armatei ruse și armamentului depozitat la Cobasna, un argument de primă importanță al nevoii consolidării unei armate naționale, în toată plenitudinea structurilor sale clasice. În condițiile actuale și avansării amenințărilor hibride și de război, Republica Moldova fiind un stat mic, nu poate de sine stătător să se opună riscurilor și amenințărilor la adresa securității sale. Impactul acțiunilor inacceptabile ale Federației Ruse asupra securității și stabilității regionale pot afecta securitatea Republicii Moldova, precum și apariția unor consecințe severe asupra securității regionale. Prin aceste acțiuni Federația Rusă încalcă flagrant angajamentele asumate la nivel internațional.

Un alt aspect al securității naționale este lupta împotriva corupției care constituie o cultură întreagă în Republica Moldova. Corupția este una dintre problemele mari de securitate a Republicii Moldova, procesul de democratizare a Republicii Moldova a scos în evidență un șir întreg de probleme care anterior au fost parțial conservate, parțial „cultivate” de către fostul regim sovietic. Corupția este o problemă de securitate la nivel global, fiind considerată problemă majoră de mai mult timp, dar recunoscută drept o provocare de securitate internațională de prim nivel în ultimul timp, ajungându-se la momentul actual să se susțină cu glas tare că corupția încalcă flagrant dreptul fundamental al omului. Studiile actuale pun în evidență informații importante privind legătura criminalității transnaționale organizate și corupției drept amenințări majore la adresa stabilității politice, securității umane, democrației și dezvoltării economice [2].

În multitudinea tipurilor de corupție cum ar fi corupția profesională, economică sau criminalitatea economico-financiară sau de afaceri, în corupția politică se includ diferite activități ca finanțarea ilegală a campaniilor electorale, promovarea cu precădere în funcții guvernamentale a unor persoane exclusiv pe criterii politice, astfel, agravându-se amenințările, riscurile și vulnerabilitățile la adresa securității naționale, regionale și internaționale.

Corupția reprezintă o amenințare majoră pentru democrație, pentru supremația legii, echitatea socială și justiție, subminează principiile unei administrații eficiente și credibilitatea cetățenilor în instituțiile statului, pune în pericol economia de piață și stabilitatea instituțiilor statului.

În condițiile contemporane sunt mai mulți factori cu efecte pentru securitatea militară din Republica Moldova, însă unii dintre aceștia trebuie luați în calcul ca fiind prioritari. Primul este evoluția războiului din Ucraina, care poate eventual produce efecte asupra dezvoltării Republicii Moldova din punct de vedere strategic, creând un mediu favorabil sau o platformă de destabilizare din partea de est a Republicii Moldova. Al doilea factor, indirect legat de evoluția primului factor, este procesul soluționării conflictului transnistrean, cu elementul staționării trupelor și depozitului de muniții din Cobasna al Federației Ruse și autoproclematei republici transnistrene, ce reprezintă o dilema de securitate clasică (militară) și nu poate fi ignorată din punct de vedere militar. Al treilea factor reprezintă instabilitatea politică internă, care cu regret a polarizat societatea. Acest factor are potențialul de a produce o dezbinare ideologică în societate, amplificând vulnerabilitatea socială, care poate fi exploatată de propagandă prin radicalizarea forțelor politice. În întregime, astfel de procese au potențialul să producă o radicalizare socială și un război civil, care în lipsa rezilienței statului poate produce o dependență asimetrică de alți actori internaționali și, potențial, o suveranitate redusă. Al patrulea factor este corupția profundă în mai multe sectoare ale societății, ce diminuează legitimitatea instituțiilor de stat și reprezintă un risc înalt pentru instituțiile ce asigură ordinea publică. Prin efect cumulativ, acești factori pot eventual exploata vulnerabilitățile Republicii Moldova prin metoda *Proxy*. Adepții acestei

metode exploatează vulnerabilitățile statului (națiunii) pentru a spori artificial riscul materializării amenințărilor în favoarea sa [9].

În dezvoltarea Forțelor Armate ale Republicii Moldova, cu pilonul principal Armata Națională, au fost mai multe etape care reprezentau puncte de re-evaluare și ajustare a securității militare. Doi factori cu efecte esențiale pentru modernizarea sectorului de securitate au reprezentat procesul aprofundării cooperării în cadrul Programului Parteneriat pentru Pace (PfP) cu NATO și lansarea cooperării cu UE. În cadrul primei platforme, Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova-NATO cu multiple inițiative, unele dintre ele fiind Evaluarea Strategică a Apărării și Inițiativa Dezvoltării Capabilităților de Apărare, au ajutat factorii de decizie să identifice lacunele în procesul planificării apărării și, corespunzător, să lanseze procesul de modernizare în cadrul Forțelor Armate. În a doua platformă, Planul de Asocieri Republica Moldova-UE, autoritățile au avut oportunitatea să analizeze cele mai progresive practici ale buneii guvernări și controlului democratic asupra sectorului de securitate și apărare. Însă, timpul a demonstrat că aceste două mecanisme nu au reușit să valorifice potențialul cooperării. Cauza acestui defect sistemic este o problemă de tipul centrului de gravitate în cadrul planificării apărării din reacția cronic întârziată și lipsa ghidărilor timpurii din partea conducerii sectorului de securitate și apărare privind evoluția mediului de securitate internațional, care produce efecte diferite asupra securității naționale. Aceasta, în întregime, creează o stare de ambiguitate în procesul de planificare a apărării și, ca rezultat, lacune în procesul de asigurare a securității militare ce pot fi simțite în crizele potențiale de viitor.

Cauza acestor crize constă în existența anumitor factori: (1) conducerea sectorului de securitate și apărare se realizează în baza principiului dualismului politic. Președintele statului este comandant suprem și președinte al Consiliului Suprem de Securitate, fiind ales direct de popor, cu împuterniciri limitate în condițiile republicii parlamentare. Guvernul, în condițiile republicii parlamentare, având suport politic direct, conduce cu sectorul de securitate și apărare, însă nu poate conduce procesul de evaluare a amenințărilor și analiză a riscurilor, corespunzător, nu poate elabora și aproba ghidările strategice. Aceste disensiuni pot fi eliminate numai prin asigurarea suportului coaliției politice către guvernare, care ar susține președintele și guvernul în întregime. Însă practica vieții politice din Republica Moldova a demonstrat că astfel de situații sunt foarte rare. În majoritatea cazurilor, disensiunile politice în procesul conducerii dualiste tergiversează procesul de planificare a apărării, creând o stare de ambiguitate în acest sector. Al doilea factor, procesul planificării apărării asigurat prin legea cu privire la apărarea națională [6], cu regret, nu stipulează un algoritm tehnic cu responsabilități și termeni stabiliți între toți factorii de decizie și instituțiile abilitate în asigurarea apărării, ceea ce afectează securitatea militară prin starea de incertitudine speculativă sau condiționată de conjunctură politică. Al treilea, statutul de neutralitate permanentă al Republicii Moldova, stipulat în articolul 11 al Constituției, creează o percepție eronată în mediul politicului privind imposibilitatea implicării statului în diferite configurații ale securității colective internaționale, confundând această prevedere juridică cu obligațiunea neparticipării la alianțe militare, conform prevederilor Convenției de la Haga din 1907, care nu corespunde totalmente conceptelor de apărare colectivă sau apărare comunitară. Prin urmare, conducerea sectorului de apărare are incertitudini privind posibilitatea proiectării securității militare, în coordonare cu alte instituții/configurații ai securității colective, cooperative sau comunitare internaționale.

Valoarea practică a interesului național poate fi relaționată cu necesitatea de a dezvolta cultura strategică și modelarea/remodelarea comportamentului politic în conformitate cu interesele de securitate. Mai mult, ideea culturii strategice este în strânsă legătură cu noțiunile de cultură politică și de cultură militară, aici, în mare parte, iese în evidență faptul că armata în sistemul de securitate moldovenesc are o valoare neînsemnată sau chiar simbolică. Conform Barometrului Opiniei Publice din 2020, 45,7% din respondenți au încredere în armată [1]. Totuși, aceasta este subestimată în Republica Moldova atât de autorități, cât și de cetățeni, din perspectiva capacității de apărare, dovadă fiind subfinanțarea cronică, dar și lipsa de discuții publice pe teme asimilate domeniului.

În fine, securitatea militară în Republica Moldova a trecut prin mai multe etape de dezvoltare și provocări. Pe parcursul etapei recente s-a creat o stare de ambiguitate în cadrul sectorului de apărare națională privind direcția de dezvoltare clară în condițiile lipsei la nivel strategic a sincronizării adecvate între mecanismul de analiză a mediului de securitate internațional cu ghidări strategice și, corespunzător, mecanismul clar de primire a deciziilor privind aprobarea priorităților și fondurilor în procesul planificării apărării naționale. În acest context, studiul în cauză, înaintea următoarelor **recomandări**:

- Revizuirea mediului de securitate internațional prin elaborarea și aprobarea unui nou document de evaluare a amenințărilor și analiză a riscurilor și vulnerabilităților în scopul elaborării și aprobării unei noi Strategii de Securitate Națională.

- Readaptarea Strategiei de Apărare Națională conform prevederilor Strategiei noi de Securitate Națională, corespunzător, acest element se va reflecta și asupra strategiei militare și altor strategii sectoriale cu atribuții în insecuritatea militară.

- Elaborarea și adoptarea unui mecanism tehnic, în calitate de anexă a Legii privind apărarea națională și unul tehnic la nivel de Guvern, care ar stipula clar responsabilitățile și termenii tuturor instituțiilor abilitate în procesul de planificare a apărării naționale. Acest mecanism ar putea fi numit "Algoritmul procesului de planificare a apărării", care ar exclude posibilitatea interpretării flexibile a acțiunilor instituțiilor abilitate în stat.

- Elaborarea și adoptarea de către Guvern a Metodologiei aprobării priorităților dezvoltării și alocării fondurilor în sectorul de apărare, ce ar exclude interpretările speculative privind selectarea direcțiilor de dezvoltare în cadrul sectorului de apărare, sincronizate cu fondurile alocate.

- Lansarea unui proces de revizuire a apărării naționale, care va reflecta mai obiectiv punctele forte și slabe ale sectorului și va prezenta recomandări actualizate privind necesitățile de reformare, optimizare și modernizare.

- Crearea unei platforme unice de expertiză oferită de societatea civilă și mediul academic va fi o valoare adăugată în procesul legitimării acțiunilor guvernării în sectorul apărării. Totodată, această platformă va prezenta viziuni alternative sau de suport în procesul de reformă și supraveghere a proceselor de dezvoltare a sectorului de apărare, precum și critici constructive privind acțiunile subiective sau eronate ale guvernării. Un astfel de mecanism va servi și ca element de suport în timpul crizelor politice potențiale și a unor atacuri de tip hibrid asupra sectorului de apărare națională, precum și va spori transparența proceselor decizionale în acest segment al statului.

- Elaborarea unui concept de politici comune de securitate și apărare la nivel internațional, în vederea optimizării combaterii corupției, care ar viza crearea bazelor de date comune și a unui sistem instituționalizat de contacte pentru îmbunătățirea și dezvoltarea unei noi dimensiuni de colaborare în cadrul coalițiilor multinaționale; reformarea serviciilor din domeniu prin depolitizarea instituțională; elaborarea și implementarea unui concept modern de reformare; implementarea modificărilor legislative și instituționale, îmbunătățirea sistemului de perfecționare și management al personalului, în conformitate cu standardele internaționale.

- În cadrul globalizării actuale procesele integraționiste internaționale oferă o gamă largă de platforme și concepte privind asigurarea securității naționale prin conceptele securității colective, securității cooperative sau comunitare. Astfel, se recomandă să fie identificate oportunitățile internaționale care ar reprezenta un suport pentru Republica Moldova în sporirea eficacității sectorului de securitate și apărare. Evident că aspectul statutului de neutralitate permanentă va fi luat în calcul în procesele juridice conform dreptului internațional.

**Concluzii.** Modernizarea efectivă, pe bază de cooperare internațională (multilaterală și bilaterală), a Armatei Naționale, în baza unor programe multianuale distincte pentru modernizarea care ar trebui să vizeze nu doar misiunile noi și tradiționale ale militarilor, dar și teme practic inexistente în spațiul public, cum ar fi: a) structura și componența Armatei Naționale; b) dislocarea și condițiile de cazare și de trai al miliarilor în termen și pe contract; c) dotarea armatei cu armament și tehnică militară, corespunderea acestora standardelor

internaționale; d) amplificarea capacităților de instruire și exerciții de luptă a efectivelor militare; e) dezvoltarea interoperabilității militarilor din armata națională, a trupelor de carabinieri, subdiviziunilor speciale din cadrul sistemului penitenciar și Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova; f) statutul militarului, locul și rolul militarilor în societate; g) drepturile și obligațiile constituționale ale cetățenilor cu privire la apărare, valorile naționale și cele europene; h) participarea militarilor moldoveni în operațiuni și misiuni de menținere a păcii peste hotare.

Republica Moldova va continua să modernizeze armata, împreună cu sistemul ei de securitate. Modernizarea presupune actualizarea documentelor conceptuale, urmată de ajustarea cadrului instituțional, dotarea în conformitate cu stadiul actual al progresului, inclusiv tehnologic, precum și adaptarea la cerințele contemporane pentru a fi competitive la nivel regional și internațional. De asemenea, este importantă promovarea politicii externe a statului prin intermediul armatei naționale, prin depunerea eforturilor, pentru furnizarea resurselor proprii și, totodată, pentru consolidarea cooperării cu partenerii externi și organizațiile internaționale majore (ONU, OSCE, UE și NATO), pentru obținerea suportului necesar în vederea menținerii, dezvoltării, modernizării și profesionalizării sectorului, capacităților de apărare și de alertă timpurie. Republica Moldova și-a demonstrat calitatea de partener de încredere la asigurarea stabilității și a păcii la nivel regional și internațional prin participarea la misiuni de menținere a păcii sub egida ONU, NATO și UE. În legătură cu situația complexă din regiune, necesitatea reformei strategice a sistemului de apărare este inevitabilă, cu atât mai mult că avem un suport important din partea partenerii externi în eforturile de reformare a Armatei Naționale. Un rol important îl are și societatea civilă care ar trebui mai activ să contribuie la asigurarea securității naționale, regionale și internaționale prin dezvoltarea culturii de securitate și apărare și promovarea intereselor și obiectivelor securității și apărării naționale.

## BIBLIOGRAFIE

1. Barometrul de opinie publică. Octombrie 2020, p. 36. [https://ipp.md/wp-content/uploads/2020/10/BOP\\_10.2020.pdf](https://ipp.md/wp-content/uploads/2020/10/BOP_10.2020.pdf)
2. BUSUNCIAN, T. Corruption – a major threat to national and international security. În: Eastern Europe Regional Studies, Coord. V. Teosa. Chisinau, 2017, pp. 9-13. ISBN 978-9975-71-954-4, <http://psage.tsu.ge/index.php/Easternstudies/article/view/62/pdf>
3. Hotărârea Guvernului nr. 961 din 03.10.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.410-415 din 02.11.2018.
4. Hotărârea Parlamentului Nr. 482 din 06.06.1995 privind Doctrina militară a Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 038 din 14.07.1995 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=306988>
5. Hotărârea Parlamentului Nr. 153 din 15-07-2011 pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 170-175 din 14-10-2011
6. Legea Parlamentului cu privire la apărarea națională, Nr. 345 din 25-07-2003. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 200-203 din 19-09-2003. [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=110393&lang=ro#](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110393&lang=ro#)
7. Legea Parlamentului privind aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova Nr. 112 din 22-05-2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 97-98 din 03-06-2008. [https://www.legis.md/cautare/getResults?doc\\_id=24400&lang=ro](https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=24400&lang=ro)
8. Legislația Republicii Moldova cu privire la sectorul de securitate și apărare națională. [https://dcf.ch/sites/default/files/publications/documents/Nov\\_2015\\_compendium\\_complete\\_v2.pdf](https://dcf.ch/sites/default/files/publications/documents/Nov_2015_compendium_complete_v2.pdf) (accesat la 22.04.2022).

9. Politica de securitate națională a Republicii Moldova: premise pentru o nouă strategie. Discussion paper. Chișinău, 2021, pag. 32-35 [https://infocenter.md/wp-content/uploads/2021/09/Discussion\\_Paper\\_PSN.pdf](https://infocenter.md/wp-content/uploads/2021/09/Discussion_Paper_PSN.pdf) (accesat la 22.04.2022).
10. Strategia Națională de Apărare. <https://www.army.md/img/userfiles/doconline/sna.pdf> (accesat la 11.04.2022).